

Een boek vol zilverwerk

Apen, vlinders, vogels, bloemen, een eekhoorn en huisjesslakken met vleugels. Het zijn niet de motieven die je verwacht aan te treffen op de zilveren boekband van een vroeg-17de-eeuwse bijbel. Evenmin als de gevleugelde mannen- en vrouwenfiguren en maskers, die teruggaan op voorbeelden uit de Oudheid. De decoratie doet weinig religieus, eerder werelds en modieus aan.

Toch vormen de in 1623 in Hoorn gedrukte bijbel en de uitzonderlijk rijk gedecoreerde zilveren boekband die het Westfries Museum recentelijk met steun van de Vereniging Rembrandt heeft kunnen verwerven, een origineel ensemble. De zilveren boekband is speciaal voor de bijbel gemaakt. Mogelijk in opdracht van, of als cadeau aan de eerste eigenaar Jaab Beun, wiens handgeschreven naam op het voorste schutblad vermeld staat. Dat kan verklaren waarom keur- en meestertekens op de band ontbreken. Over deze Beun zijn helaas geen verdere gegevens bekend.

Doopsgezinde context

Opvallend zijn de afmetingen van het kostbare kleinood, dat slechts 9 × 11 cm meet. Het kleine formaat van de bijbel, een versie van het Nieuwe Testament waarvan zich wereldwijd nog slechts vijf exemplaren in openbare collecties bevinden, heeft een reden. De uitgever Zacharias Cornelisz, 'Boeckverkooper tot Hoorn', meldt in zijn voorwoord trots dat hij speciaal voor deze uitgave een kleine letter

heeft laten maken, zodat de bijbel makkelijk mee op reis kan worden genomen. Deze bijbel, 'Gedruckt na de oudste ende correctste Copije van Nicolaes Biestkens uit 1562' was vooral bij doopsgezinden geliefd. Wilde de eigenaar mogelijk niet te veel aandacht vestigen op zijn doopsgezinde overtuiging en koos hij daarom voor een werelds gedecoreerde boekband, of was het simpelweg een kwestie van smaak of het tonen van status?

Ornamentprenten

Het blijft gissen, want veel vergelijkingsmateriaal is er niet. Vroeg-17de-eeuwse Noord-Nederlandse zilveren boekbanden zijn zeldzaam. In 2009 kocht Museum Van Loon met een bijdrage van de Vereniging Rembrandt een vriendenboekje met een zilveren boekband uit 1597 aan. In vergelijking valt de hoge kwaliteit van het graveerwerk en de rijkdom en variatie in decoratie van de boekband van het Westfries Museum op. Ieder detail, van de opengewerkte klampen tot de liliëvormige schermmpjes waarmee de binding van de bijbel aan het zicht

onttrokken wordt, is gedecoreerd. De decoraties vertonen overeenkomsten met elementen uit de ornamentprenten van de Luikse goudsmid en prentkunstenaar Theodor de Bry (1528-1598). Mogelijk heeft ook het in 1617 in Amsterdam uitgegeven *Spits-boeck Dienstich den Gout en Silversmeden om te Snijden en te Drijven* de zilversmid tot inspiratie gediend.

Presentatie

De bijbel met boekband wordt het topstuk van de nieuwe presentatie rond het thema 'Geloof' die het Westfries Museum in het kader van een grootscheepse herinrichting aan het voorbereiden is. Hierin staat de vraag centraal in hoeverre er in het 17de-eeuwse West-Friesland sprake was van tolerantie op het terrein van godsdienst. De bijbel met zilveren boekomslag helpt dat verhaal te vertellen. Naar onze mening is dit object bovendien een toonbeeld van de door Simon Schama in zijn *Embarrassment of Riches* zo mooi beschreven spanning tussen overvloed en onbehagen, door hem als essentie van de cultuur in de Noordelijke Nederlanden in de 17de eeuw beschouwd. \

Ad Geerdink neemt op 31 augustus afscheid als directeur van het Westfries Museum

NIEUWE AANWINST

Boekband met bijbel

Maker onbekend
ca. 1623. Zilver, 11 x 9 x 4 cm
Bijdrage: € 45.000, waarvan
€ 25.000 uit het KOG-Vereniging
Rembrandt Fonds en € 20.000
uit het Mr. J.J.A.M. Kennis Fonds
WESTFRIES MUSEUM, HOORN

Aangekocht in 2025 met steun van de Vereniging Rembrandt (mede dankzij haar KOG-Vereniging Rembrandt Fonds en haar Mr. J.J.A.M. Kennis Fonds), de Stichting Vrienden van het Westfries Museum en de Kerkmeijer-de Regt Stichting

Waar te zien?

De nieuwe aanwinst is vanaf 15 november 2025 te zien in de tentoonstelling *Met glans. 50 jaar Nederlandse Zilverclub* in Gemeentemuseum het Hannemahuis in Harlingen. Het Westfries Museum in Hoorn is gesloten voor een grote verbouwing.

Spits-boeck Dienstich den Gout en Silversmeden om te Snijden en te Drijven (titelblad)

Meester P.R.K.
1617. Ets, 100 x 147 mm
RIJKSMUSEUM, AMSTERDAM

Boekband met de wapens van Anna Ruychaver en Hans van Loon

Maker onbekend
1597. Zilver, 6 x 8,8 x 1,6 cm
MUSEUM VAN LOON, AMSTERDAM

Aangekocht in 2009 met steun van de Vereniging Rembrandt (mede dankzij haar Themafonds Zilver)

